

Per què sóc químic?

Darrerament, en diverses circumstàncies, m'han preguntat què em va induir a convertir-me en químic. La resposta, el primer cop, va ser completament espontània. El contacte amb la química que més recordo, durant el batxillerat, es va produir en una assignatura que impartia un professor que no generava ni empatia ni entusiasme. Fa 50 anys, el professorat de ciències sovint no era un especialista en el camp que estava al seu càrrec. Passats molts anys, algun dels antics professors m'ha explicat com va ser contractat per ensenyar matemàtiques o física, ell que procedia de les humanitats. D'entrada, això no és un inconvenient si la formació pedagògica és bona. I cal reconèixer que, malgrat tots els inconvenients, ens en vàrem sortir. Aquell professor era justament químic professional; treballava en una indústria química important de les rodalies de Barcelona. Es deia fins i tot que era un bon químic. Tanmateix, al meu parer, no era el millor mestre. No solien preparar-los gaire per a l'ensenyament.

Què va passar? En aquestes condicions vaig haver de fer un esforç personal per aprendre química i per entendre-la raonadament. Vaig haver d'inventar maneres originals d'enfocar l'estudi i de resoldre els problemes que ens proposaven. Després m'he dit que vaig construir el coneixement tot sol.

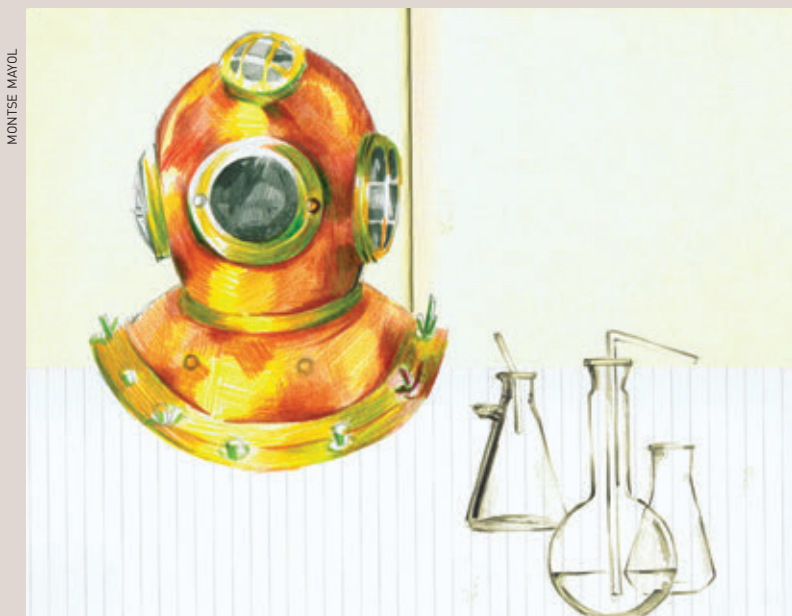
O potser no estava tan sol. Jo era lector de Jules Verne i, entre altres autors destinats aparentment a lectors juvenils —com Stevenson o Wells—, també

d'Edgar Rice Burroughs. El vessant de divulgador científic del primer és prou conegut. Recordo que habitualment les edicions corrents estaven alleugerides de les detallades descripcions que l'escriptor feia de les màquines i del seu funcionament. I si l'edició era completa, molts dels meus companys se les saltaven. A mi, m'atreien. Més tard, vaig descobrir el pessimisme vernià. Els seus protagonistes no assolixen plenament els seus objectius: Hatteras es queda a un pas del pol, els viatgers no poden trepitjar la Lluna, Nemo s'enfonsa amb el seu submarí, els naufrags presencien la destrucció de la misteriosa illa que han civilitzat, Robur deriva cap al costat fosc, Servadac viatja pel sistema solar i retorna al punt d'origen... I Fogg es considera derrotat abans que l'atzar li doni la victòria. Les novel·les pòstumes, que van passar per les mans del seu fill, encara són més radicals i pessimistes.

Aquestes obres literàries han retornat en un gir que quasi és com un retorn nietzscheà. Diverses societats científiques han celebrat congressos dedicats a Verne —la Societat Hispànica Jules Verne— i a la ciència ficció —la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica—, que m'han portat a recuperar aquestes obres llegides i rellegides a diferents edats. L'obra de Burroughs s'emmarca en un món més aventurer i fantasiós que el de Verne, i els errors científics hi sovintegen. Tanmateix, descobrir els errors també contribueix a la formació, i les novel·les de Burroughs transmeten un conjunt de missatges, a vegades contradictoris, però

efectius i engrescadors: certament, és impossible que un nen, un infant de la natura criat a la selva, pugui aprendre tot sol a llegir i a escriure l'anglès sense saber parlar-lo, com fa Tarzan; però et queda el sentiment que, si t'hi esforces, tot es pot aprendre. Sense prejudicis, els protagonistes de Burroughs accepten aprendre les llengües que es parlen a les terres i planetes que visiten, i mostren una mentalitat oberta.

Les modes han canviat. No obstant això, la influència d'aquests escriptors ha persistit en autors de fantasia i ciència-ficció, que van recuperar els personatges de Verne i de Burroughs, en el cinema i en estudiosos, com Lacassin o Savater, que han aprofundit en la seva obra. De manera que el pas del temps ens retorna als orígens, amb més experiència i coneixements. I confirma la importància de les primeres lectures.

MONTSE MAYOL